

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій Жильцов
« 01 » 09 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Філософські студії: Філософія
для студентів

спеціальності	061 Журналістика
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітньої програми	061.00.01 Журналістика 061.00.02 Реклама і зв'язки з громадськістю

Київ – 2020

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554 Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>12 16/20</u>	
<u>Жильцов</u> (підпис)	<u>Жильцов</u> (прізвище, ініціали)
« »	20 <u>20</u> р.

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

«05» 09 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ: ФІЛОСОФІЯ

для студентів

спеціальності 061 «Журналістика»

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 061.00.01 «Журналістика»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02138554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти

Пр. № 0394/19

«_____» _____ 2019 р.

Київ – 2019

Розробники:

Горбань Олександр Володимирович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії

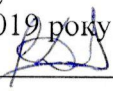
Викладачі:

Горбань Олександр Володимирович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії

Мартич Руслана Василівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету

Протокол від 29 серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри д. філос. н., проф. Додонов Р.О.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

_____. _____. 20__ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

Робочу програму перевірено

_____. _____. 20__ р.

Заступник декана В.М. Завадський

Пролонговано:

на 20²⁰/₂₀₂₁ н.р. (Додонов Р.О.), « 28 » 08 2020 р., протокол № 1

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), « ____ » _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), « ____ » _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), « ____ » _____ 20__ р., протокол № ____

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

« ___ » _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ: ФІЛОСОФІЯ

для студентів

спеціальності 061 «Журналістика»

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 061.00.02 «Реклама і зв'язки з громадськістю»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Протокол № 0394/19
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
« ___ » _____ 2019

Київ – 2019

Розробники:

Горбань Олександр Володимирович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії

Викладачі:

Горбань Олександр Володимирович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії

Мартич Руслана Василівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету

Протокол від 29 серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри _____ д. філос. н., проф. Додонов Р.О.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

_____. _____.20__ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

_____ *Горбань Олександр Володимирович*

Робочу програму перевірено

_____. _____.20__ р.

Заступник декана _____ *В.М. Завадський* В.М. Завадський

Пролонговано:

на 2020/2021 н.р. _____ *Додонов Р.О.*, «28» _____ 2020 р., протокол №1

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № _____

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ: ФІЛОСОФІЯ

для студентів

спеціальності 061 «Журналістика»

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 061.00.01 «Журналістика»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	
Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма № <u>0394/19</u>	
<i>Жильцов</i> (підпис)	(прізвище, ініціал)
«___»	20 <u>19</u> р.

Київ – 2019

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	нормативна навчальна дисципліна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	2 / 60	
Курс	3	
Семестр	5	
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	
Обсяг кредитів	2	
Обсяг годин, в тому числі:	60	
Аудиторні	28	
Модульний контроль	4	
Семестровий контроль	10	
Самостійна робота	18	
Форма семестрового контролю	іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомлення студентів з основними напрямками світової та вітчизняної філософської думки, тенденціями формування та розвитку світоглядних парадигм.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

- Здатність критично мислити (**ЗК-02**).
- Здатність особисто сприймати, оцінювати і розуміти свої та чужі емоції і вміння керувати емоціями (**ЗК-6**).
- Здатність до формулювання суджень та ухвалення рішень (**ЗК-7**).
- Здатність до когнітивної гнучкості (**ЗК-10**).
- Здатність оперативно збирати інформацію, мати глибокі базові знання з різних галузей та спеціалізовані знання з окремої галузі; дотримуватись балансу думок; уміти працювати з джерелами; взаємодіяти з аудиторією (**ФК-4**).

3. Результати навчання за дисципліною

- Виявляти високу адаптивність до змін професійного середовища, мобілізувати інтелектуальні та духовні можливості для самостійного засвоєння нових знань, прогресивних технологій та інновацій, оновлювати власні професійні компетенції з урахуванням інформаційних потреб аудиторії, що домінуватимуть в перспективі (ПРН-1).
- Використовувати сучасні інформаційні технології для роботи з джерельною базою в процесі фахової діяльності (ПРН-3).
- Уникати неконструктивних комунікативних ситуацій, конфліктів, що можуть нашкодити професійній репутації та інтересам справи; раціонально діяти в конфліктних ситуаціях, шукаючи компромісів на основі професійних принципів і взаємної ділової вигоди (ПРН-7).
- Аналізувати будь-який медійний продукт, оцінювати його на основі соціокультурних та філософських критеріїв (ПРН-8).
- Прогнозувати реакцію соціуму на інноваційні медійні продукти, розробляти й реалізовувати моделі діяльності відповідно до потреби різних соціальних груп (ПРН-13).
- Прогнозувати тенденції сучасного медійного ринку (ПРН-14)
- На основі здобутих знань уміти аналізувати різні види медійних продуктів та виступати в якості консультанта, експерта галузі (ПРН-18).

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль I. Історія філософської думки							
Тема 1. Філософія, коло її проблем і роль в суспільстві.	6	2	2	-	-	-	2
Тема 2. Давня та середньовічна філософія	6	2	2	-	-	-	2
Тема 3. Філософія Нового часу	6	2	2	-	-	-	2
Тема 4. Сучасні філософські течії	7	2	2	-	-	-	3
Модульний контроль	2						
Разом за змістовим модулем 1	27	8	8		-	-	9
Змістовий модуль II. Теоретична філософія							
Тема 5. Філософське розуміння світу. Проблема свідомості в філософії.	7	2	2	-	-	-	3
Тема 6. . Сутність і структура пізнавального процесу.	3	1	1	-	-	-	1
Тема 7. Діалектика як методологія пізнання.	3	1	1	-	-	-	1
Тема 8. Проблема людини в філософії. Соціальна філософія	8	2	2	-	-	-	4
Модульний контроль	2						
Разом за змістовим модулем 2	23	6	6	-	-	-	9
Семестровий контроль	10						
Усього годин	60	14	14	-	-	-	18

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія філософської думки

Тема 1. Філософія, коло її проблем і роль в суспільстві.

Філософія як особлива форма духовної діяльності людей і одна з форм суспільної свідомості. Предмет філософії та його історичний розвиток. Світогляд, його соціально-історичний розвиток. Структура світогляду і місце в ньому філософських знань. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, їх особливості.

Поліваріантність проявів філософії як духовного явища: філософія як форма світогляду; форма суспільної свідомості; форма культури; як наука.

Філософія і наука. Філософія і мистецтво. Філософія і політика. Філософія і право. Філософія і ідеологія. Поняття філософського метода. Основні функції філософії. Філософія і сучасність. Постмодерністське розуміння філософії.

Тема 2. Давня та середньовічна філософія

Давньоіндійська протофілософія. Ведичний період: самхити (веди), брахмани, араньяки. Тексти Упанішад. Героїка Махабхарати та Рамаєни. Антиведичні релігійно-філософські школи: джайнізм, буддизм, чарвака, лоаята. Теїстика Бхагавадгіти. Класичні індійські філософські системи: санкхья, йога, міманса, веданта, ньая, вайшешика. Поняття карми як закону морального воздаяння.

Давньокитайська протофілософія. Стародавні літературні пам'ятки «Шу цзин», «Ши цзин», «І цзин». Конфуціанство та його першоджерело «Лунь Юй». Лао-цзи та його «Дао де дзин». Моїзм та «Мо-цзи». Школа легістів та «Хань Фей-цзи».

Виникнення європейської філософії як особливого типу мислення.

Досократична філософія. Мілетська школа: твори Фалеса, Анаксимандра, Анаксімена. Вчення Геракліта Ефеського. Еліати та Елейська школа: твори Ксенофана, Парменіда, Зенона, Меліса. Піфагор та піфагорійці. Натурфілософія Емпедокла та Анаксагора. Давньогрецький атомізм: твори Левкіппа та Демокріта.

Класичний період давньогрецької філософії. Софісти: старші – Протагор, Ксеніад, Горгій, Продік, Гіппій, молодші – Алкідам, Пол, Каллікл, Фразімах.

Філософські системи Сократа, Платона та Аристотеля.

Елліністична філософія. Вчення Епікура. Перипатетики. Академія Платона. Стоїцизм та епікуреїзм.

Римська антична філософія: специфіка та особливості. Римський стоїцизм: вчення Сенеки, Епіктета, Марка Аврелія. Римський епікуреїзм: вчення Тіта Лукреція Кара. Римський скептицизм: вчення Секста Емпірика. Неоплатонізм: вчення Плотіна, Порфирія, Ямвлиха, Прокла.

Християнська філософія II-VI ст. Середньовічна патристика: апостольський період; епоха апологетів – Тертуліан, Арнобій, Лактанцій, Климент

Олександрійський, Ориген; зріла патристика. Західна патристика: Ієронім, Амвросій Медиоланський, Аврелій Августин. Східна (візантійська) патристика: Василій Великий, Григорій Богослов, Григорій Ниський, Афанасій Олександрійський, Іоан Златоуст, Максим Ісповідник, Іоан Дамаскін, Михаїл Псел, Григорій Палама. «Ареопагітики» Псевдо-Діонісія Ареопагіта.

Середньовічна філософія VII-XIV ст. Схоластика. Схоластичний реалізм: Ансельм Кентерберійський, Гольйом із Шампо, Аврелій Августин. Схоластичний номіналізм: Росцелін, П'єр Абеляр, Беренгард Турський. «Сума теології» Томи Аквінського. Теорія подвійної істини Вільяма Оккама.

«Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона. «Поученіє» Володимира Мономаха.

Арабська середньовічна філософія: аль-Фарабі, Ібн Сіна, Ібн Рушд.

Гуманізм філософії епохи Відродження. Неоплатонічний гуманізм: Ніколай Кузанський, Джордано Бруно, Марсіліо Фічіно, Пико делла Мірандола. «Государь» Ніколо Макіавеллі. Філософія Еразма Роттердамського. «Утопія» Томаса Мора. «Досліди» Мішеля Монтеня.

«Напучення польському королеві...» Станіслава Оріховського-Роксоляна. «Аристотелівські проблеми або Питання про природу людини» Касіяна Саковича.

Тема 3. Філософія Нового часу

Емпіричний матеріалізм Френсіса Бекона. Дуалізм Рене Декарта. «Левіафан» Томаса Гоббса. Пантеїзм Бенедикта Спінози. Матеріалістичний сенсуалізм Джона Локка. «Монадологія» Готфріда Лейбніца.

Суб'єктивний ідеалізм Джорджа Берклі та Девіда Юма. «Філософські листи» Франсуа Марі Аруе Вольтера. «Система природи» Поля Анрі Гольбаха.

Французька «Енциклопедія» та енциклопедисти: Дені Дідро, Клод Адріан Гельвецій, Поль Анрі Гольбах, Шарль Луї Монтеск'є, Жан-Жак Руссо.

«Сад божественних пісень» Григорія Сковороди.

Іммануїл Кант та його «Критика чистого розуму» та «Критика практичного розуму». Філософія класичного ідеалізму Іоана Готліба Фіхте. Система філософії Фрідріха Шеллінга. Філософська система Гегеля: «Феноменологія духу», «Наука логіка», «Енциклопедія філософських наук», «Філософія права».

Антропологізм філософії Людвіга Фейєрбаха. Діалектичний матеріалізм Карла Маркса та Фрідріха Енгельса: «Тези про Фейєрбаха», «Злиденність філософії», «Діалектика природи», «Людвіг Фейєрбах та кінець німецької класичної філософії».

Артур Шопенгауер та його «Світ як воля та уявлення». «Курс позитивної філософії» Огюста Конта. «Страх і трепет» Сьорена К'єркегора. Філософія життя Фрідріха Ніцше. Інтуїтивізм Анрі Бергсона. Емпіріокритицизм Ернста Маха та Рихарда Авенаріуса. Феноменологія Едмунда Гуссерля. Психологія Зигмунда Фрейда. «Протестантська етика...» Макса Вебера. Прагматизм Чарлза Спенсера Пірса та Вільяма Джемса.

«Філософія серця» Памфіла Юркевича. «Кобзар» Тараса Шевченка. Філософська спадщина Бориса Дмитровича Грінченка.

Тема 4. Сучасні філософські течії.

Характерні риси суспільно-політичного життя, науково-технічного прогресу і духовної культури ХХ століття, їх відображення в філософській думці. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії. Основні філософські напрямки і течії.

Марксизм як соціальна і політична філософія. Соціально-історичні і наукові передумови виникнення філософії К.Маркса і Ф.Енгельса. Концепція діалектичного матеріалізму. Діалектичний матеріалізм Карла Маркса та Фрідріха Енгельса: «Тези про Фейербаха», «Злиденність філософії», «Діалектика природи», «Людвіг Фейербах та кінець німецької класичної філософії». Сутність матеріалістичного розуміння історії. Соціологічні питання марксистської теорії. "Економічна картина" К.Маркса і її зв'язок з принципами нової політичної філософії. Проблема відчуження людини і її розв'язання. Теоретична програма перебудови суспільства. Марксизм і сучасність.

Філософія життя. Антираціоналістичний характер філософії життя. Проблема нерационального /воля, почуття, інтуїція, несвідоме/. Тлумачення поняття "життя". Розуміння людини як суб'єкту воління, світу як волі і уявлення в творчості А.Шопенгауера. Проблема волі і ідея надлюдини в філософії Ф.Ніцше. Людське життя як культурно-історичний процес в розумінні В.Дільтея.

Філософська антропологія. Екзистенціалізм як філософія людського існування. Релігійний екзистенціалізм Г.Марселя, К.Ясперса. Атеїстичний екзистенціалізм М.Хайдеггера, А.Камю, Ж.П.Сартра. Людина в умовах відчуження, соціальних криз, "прикордонних ситуацій". Ставлення до віри. Проблема свободи людини і її сутність. Буття людини і буття світу. Проблема життя і смерті. «Смисл та призначення історії» Карла Ясперса. «Буття і час» Мартина Гайдеггера. «Буття і ніщо» та «Екзистенціалізм як гуманізм» Жана-Поля Сартра. «Есе про абсурд» та «Бунтівна людина» Альбера Камю.

Еволюція релігійної філософії в ХХ столітті. Онтологія і гносеологія сучасної релігійної філософії. Ортодоксальна і модерністська течії в релігійній філософії і їх взаємини. Традиційний і оновлений креаціонізм. Сучасне тлумачення доказів буття Бога. Проблема онтологічної і логічної істини. Релігія і наука. Неотомізм. Персоналізм. Рішення проблеми людини і суспільства.

Причини посилення ірраціоналістичних настроїв в філософії. З.Фрейд і його школа. Структура психіки: "Воно", "Я", "Зверх Я" і їх взаємодії. Тотем і табу. "Комплекс Едіпа". Поняття лібідо і сублимації. Ерос і танатос. Людина і культура, індивідуальна і масова психологія з точки зору психоаналізу. А.Адлер і ідея комплексу неповноцінності. Архетипи К.Г.Юнга. В.Райх як засновник фрейдомарксизму. "Гуманістичний психоаналіз" Е.Фромма.

Історичні умови виникнення позитивістської філософії. Вчення О.Конта. Загальні риси "першого позитивізму". Вплив поглядів Г.Спенсера на позитивізм. Характеристика емпіріокритицизму. Неопозитивізм. Основні ідеї представників Віденського гуртка. Філософія лінгвістичного аналізу Л.Вітгенштейна. Течія "загальної семантики". Принципи верифікації і фальсифікації. Постпозитивізм і його

представники: К.Поппер, Т.Кун, Лакатос, П.Фейєрбах.«Структура наукових революцій» Томаса Куна

Загальна проблема і історичні коріння герменевтики. Проблеми герменевтики в творчості М.Хайдеггера. Онтологічна герменевтика Г.Гадамера. «Істина та метод» Ганса-Георга Гадамера. Онтологічно-гносеологічна герменевтика П.Рікера. «Існування і герменевтика» та «Людина як предмет філософії» Поля Рікера.

Філософська антропологія Макса Шелера. «Я та Ти» Мартина Бубера. «Структурна антропологія» Клода Леві-Стросса. «Феномен людини» П'єра Тейяра де Шардена. «Втеча від свободи» та «Мати чи бути» Еріха Фромма «Слова і речі» та «Історія сексуальності» Мішеля Фуко. Трансцендентальна семіотика Карла-Отто Апеля. Постструктуралізм Жака Дерріда. «Прагматизм, релятивізм та ірраціоналізм» Ричарда Рорти. «Людські якості» Ауреліо Печчеї.

Змістовий модуль2. Теоретична філософія

Тема 5. Філософське розуміння світу. Проблема свідомості в філософії.

Зміст категорії буття. Філософська ретроспектива поняття „буття”. Розуміння буття в європейській та східній традиції. Буття і небуття. Основні форми буття. Буття речей, процесів, і станів "першої" природи. Буття "другої" природи. Світ як сукупна реальність, єдність природи і людини, матеріального світу і людського духу. Буття людини в світі природи. Специфіка людського буття. Буття духовного (ідеального) і його форми (індивідуальне і об'єктивоване духовне). Буття соціального як єдність індивідуального і суспільного буття.

Проблема субстанції. Монізм і плюралізм. Матеріалістичний і ідеалістичний монізм.

Формування науково-філософського поняття матерії. Фундаментальна роль категорії матерії в системі філософського матеріалізму. Методологічне значення цього поняття для пізнання природи, суспільства, практичної діяльності. Сучасна наука про складну систему організацію матерії. Основні рівні організації неживої та живої природи. Суспільство як вищий рівень організації матерії. Філософія про різноманітність та єдність світу.

Поняття руху. Стійкість та мінливість, переривчатість та непереривчатість як характеристики руху. Рух і розвиток. Основні форми руху, їх співвідношення, якісна специфіка і взаємозв'язок. Сучасна наука і проблема класифікації руху. Єдність матерії і руху.

Простір і час. Субстанціональна та реляційна концепції простору і часу. Специфіка властивостей простору і часу в неживій, живій природі і суспільних процесах.

Проблема свідомості в філософії. Генезис свідомості. Відображення як загальна властивість матерії. Розвиток форм відображення. Відображення в живій та неживій природі. Відображення і інформація. Свідомість як вища форма відображення і форма регулювання людською діяльністю.

Суспільна природа свідомості. Роль праці і спілкування у виникненні свідомості. Свідомість і мова. Знаково-символічні системи.

Основні властивості свідомості. Свідомість як суб'єктивний образ об'єктивного світу. Проблема ідеального. Структура свідомості: компонентна, рівнева. Свідомість і емоції. Свідоме і підсвідоме. Свідомість і інтуїція. Самосвідомість і її форми. Сутність рефлексії.

Тема 6. Сутність і структура пізнавального процесу.

Поліваріантність підходів до проблеми пізнання в історії філософії. Теорія пізнання як філософська дисципліна. Пізнання як особливий вид діяльності. Суспільна природа пізнання. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Чуттєвий рівень пізнання. Форми чуттєвого рівня. Раціональний рівень пізнання як якісно-новий ступінь відображення дійсності. Форми раціонального пізнання: поняття, судження, умовивід. Єдність чуттєвого і раціонального в пізнанні. Сенсуалізм і раціоналізм. Знання і віра. Проблеми сучасної епістемології.

Проблема істини в філософії. Концепції істини: кореспондентська, когерентна, прагматична. Об'єктивність істини. Абсолютна і відносна істина.

Праксіологічні аспекти істини. Істина як процес. Конкретність істини. Проблема істини в юриспруденції. Істина і омана. Істинність і правильність. Догматизм і релятивізм. Нові реалії сучасної гносеологічної парадигми. Постмодерністський дискурс. Нарративістика. Співвідношення наукових та позанаукових форм знання.

Наука як соціальна сила. Наукове пізнання і його специфічні ознаки. Будова і динаміка наукового пізнання. Динаміка розвитку науки. Етапи розвитку: класика, некласика, постнекласика. Особливості розвитку постнекласичної науки.

Емпіричний та теоретичний рівні пізнання. Факт як одиниця емпіричного рівня наукового пізнання. Форми теоретичного рівня наукового пізнання: ідея, проблема, гіпотеза, концепція, теорія.

Філософські методи. Загальнонаукові, частковонаукові методи. Методи міждисциплінарного дослідження. Загальнологічні методи пізнання. Спеціальні методи.

Наукові методи емпіричного рівня пізнання: споглядання, вимір, експеримент. Методи теоретичного рівня пізнання: формалізація, аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний, метод мисленнєвого експерименту.

Використання методів наукового пізнання у професійній діяльності юриста.

Тема 7. Діалектика як методологія пізнання.

Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни, розвиток. Дискурс щодо визначення діалектики. Історичні форми діалектики. Принципи діалектики. Ідея розвитку. Ознаки розвитку і його форми. Об'єктивна діалектика.

Поняття закону. Основні закони діалектики. Суперечливість пізнання. Суперечливість як джерело розвитку. Діалектика єдності і боротьби

протилежностей. Основні типи суперечностей. Якість і кількість. Діалектика якісних і кількісних змін. Міра. Стрибок. Еволюція і революція. Зв'язок етапів розвитку. Діалектика заперечення.

Категорії діалектики. Універсальні зв'язки: одиничне, особливе і загальне, явище і сутність. Структурні зв'язки: частина і ціле, зміст і форма. Упорядкованість буття: структура, система, елемент. Зв'язки і детермінації: причина і наслідок, випадковість і необхідність, можливість і дійсність. Метафізика, софістика, еkleктика як альтернативи діалектики.

Тема 8. Проблема людини в філософії.

Людина як об'єкт філософського аналізу. Людина, індивід, особистість. Потреби і інтереси. Сутність людини. Праця і мова - фактори становлення й розвитку людини

Роль соціального середовища в формуванні особистості. Поняття соціальної норми. Інтеріоризація суспільних відносин, культури, в процесі виховання і діяльності. Життєва позиція особистості.

Особистість як об'єкт і суб'єкт суспільного життя. Роль суспільного поділу праці і приватної власності у формуванні особистості. Права і обов'язки особистості: теорія і реальність. Соціальна роль як важливий фактор формування особистості. Проблема індивідуалізму. Об'єктивні і суб'єктивні основи конформізму. Всебічний розвиток особистості як її гуманістичний ідеал. Ціннісне орієнтування людини. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей. Цінність як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і ціль. Цінність і життєвий смисл. Цінність як регулятор поведінки людини. Філософське розуміння відчуження: причини, сутність, історичні форми. Свобода як процес зняття відчуження.

Діалектика історичної необхідності і свободи особистості в суспільному розвитку. Необхідність свободи вибору. Свобода і відповідальність. Творчість як засіб самореалізації людини. Смисл буття і сенс життя людини.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	4	4	3	3
2	Відвідування семінарських занять	1	4	4	3	3
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	4	40	3	30
5	Індивідуальне завдання	30	-	-	-	-
6	Опрацювання фахових видань	10	-	-	-	-
7	Написання реферату	15	-	-	-	-
8	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25
9	Виконання тестового контролю	10	-	-	-	-
10	Лабораторне заняття (допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
11	Творча робота (в т.ч. есе)	20	-	-	-	-
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю	-	-	93	-	81
	Коефіцієнт		60/174=0.344			

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування умінь і навичок самостійної розумової праці;
- розвиток морально-вольових зусиль;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань як необхідної умови професійного становлення.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчання студентів самостійно працювати з різними джерелами інформації;
- творче сприйняття і осмислення навчального матеріалу;
- формування навичок щоденної навчальної самостійної роботи.

Зміст самостійної роботи полягає в таких положеннях:

- самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;
- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу;
- підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;
- підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;
- презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання.

Самостійна робота студентів повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;
- володіння розумовими процесами;
- мобільність і критичність мислення;
- володіння засобами обробки інформації;
- здібність до творчої праці.

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
Змістовий модуль 1.		9	20
1	В контексті першої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
2	В контексті другої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
3	В контексті третьої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
4	В контексті четвертої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	3	5

	тематикою.		
Змістовий модуль 2.		9	20
5	В контексті п'ятої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	3	5
6	В контексті шостої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	1	5
7	В контексті сьомої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	1	5
8	В контексті восьмої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	4	5
Разом		18	40

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік. *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.
- *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Світогляд, його сутність та структура. Історичні типи світогляду.
2. Філософія та її місце в системі знань. Основне питання філософії.
3. Зародження філософії в стародавній Індії та Китаї.
4. Зародження античної філософії. Докласичний період.
5. Класичний період античної філософії. Філософські системи Сократа, Платона, Аристотеля.
6. Філософія еллінізму.
7. Давньоримський період античної філософії.
8. Схоластика як тип філософствування в Середні віки.
9. Боротьба реалізму та номіналізму в епоху Середньовіччя.
10. Ренесанс європейської культури та філософії.
11. Антропоцентризм та пантеїзм філософії епохи Відродження.
12. Емпіризм філософії Нового часу, її матеріалістичний та атеїстичний характер.
13. Раціоналізм та сенсуалізм новоевропейської філософії.
14. Філософія Просвітництва.
15. Українська філософія середніх віків та нового часу.
16. Німецька класична філософія.
17. Ірраціоналізм та позитивізм в європейській філософії ХІХ століття.
18. Філософія екзистенціалізму.
19. «Лінгвістичний поворот» в філософії ХХ століття.
20. Аналітична філософія.
21. Сучасна філософська антропологія.
22. Філософія структуралізму та герменевтики.
23. Філософія постмодернізму.
24. Українська філософія ХІХ-ХХ століть
25. Сутність філософського вчення про буття та форми його прояву.
26. Поняття «матерії» в філософії. Сучасна наукова картина світу.
27. Філософський зміст понять «простору» та «часу». Категорія «рух» в філософії.
28. Категорії філософії та їх характеристика.
29. Філософське вчення про зв'язки та розвиток. Поняття «закону» в філософії.
30. Закони діалектики та їх характеристика.
31. Проблема людини в різних філософських парадигмах. Сенс життя та місце людини в світі.
32. Філософські проблеми антропосоціогенезу. Біологічне та соціальне в людині.

33. Особистість як суб'єкт суспільства, її соціальні риси та потреби.
34. Відчуження людини, його форми, види та шляхи подолання.
35. Відображення як загальна властивість матерії та його форми.
36. Біологічні та соціальні передумови виникнення та розвитку свідомості.
37. Структура та функції свідомості. Мислення та мова.
38. Суспільна свідомість та її види.
39. Проблема пізнання в філософії. Діалектичний характер пізнавального процесу.
40. Діяльність людини. Структура діяльності. Практика як спосіб освоєння світу.
41. Філософське вчення про істину та її критерії. Діалектика абсолютної та відносної істини.
42. Філософія про методи і форми пізнавального процесу. Поняття теорії. Сутність наукового дослідження.
43. Поняття суспільства та його структура. Філософські концепції суспільства.
44. Соціальні процеси та соціальне пізнання.
45. Географічне середовище та суспільство. Географічний детермінізм.
46. Філософські проблеми демографії.
47. Економічна сфера життєдіяльності суспільства. Діалектика продуктивних сил та виробничих відносин.
48. Соціальна сфера життя суспільства. Основні форми соціального буття людини: сім'я, етнос, клас.
49. Політико-правова сфера життєдіяльності суспільства. Держава, її форми та функції. Роль норм права в житті суспільства.
50. Філософія культури. Дихотомія культури і цивілізації.
51. Мораль, релігія, мистецтво як особливі сфери взаємодії людей в суспільстві.
52. Філософія історії. Проблеми векторної спрямованості суспільного розвитку та суспільного прогресу. Есхатологічні мотиви існування суспільства.
53. Глобальні проблеми сучасності: сутність, витоки, шляхи вирішення.
54. Футурологія як філософська наука про майбутнє. Соціальне передбачення та глобальне прогнозування: форми та методи.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	90-100
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

10. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 60 год., із них: лекції – 14 год., семінарські заняття – 14 год., практичні заняття – 0 год., самостійна робота – 18 год., модуль. контр. – 4 год., семестр. контр. – 10 год.

Змістовий модуль 1. Історія філософської думки (93 бали)		Змістовий модуль 2. Теоретична філософія (81 бал)							
Модулі (назви, бали)	1	2	3	4	5	6	7	8	
Теми	Тема 1. Філософія, коло її проблем і роль в суспільстві (1 бал)	Тема 2. Давня та середньовіч на філософія (1 бал)	Тема 3. Філософія Нового часу (1 бал)	Тема 4. Сучасні філософські течі (1 бал)	Тема 5. Філософське розуміння світу. Проблема свідомості в філософії (1 бал)	Тема 6. Сутність і структура пізнавального процесу Тема 7. Діалектика як методологія пізнання (1 бал)			Тема 8. Проблема людини в філософії (1 бал)
Лекції (теми, бали)									
Семінарські заняття (теми, бали)	Філософія, коло її проблем і роль в суспільстві (10+1 бал)	Давня та середньовіч на філософія (10+1 бали)	Філософія Нового часу (10+1 бали)	Сучасні філософські течі (10+1 бали)	Філософське розуміння світу. Проблема свідомості в філософії (10+1 бали)	Сутність і структура пізнавально го процесу (5+1 бали)	Діалектика як методологі я пізнання (5+1 бали)		Проблема людини в філософії (10+1 бали)
Самостійна робота	Самостійна робота до першої теми (5 балів)	Самостійна робота до другої теми (5 балів)	Самостійна робота до третьої теми (5 балів)	Самостійна робота до четвертої теми (5 балів)	Самостійна робота до п'ятої теми (5 балів)	Самостійна робота до шостої теми (5 балів)	Самостійна робота до сьомої теми (5 балів)		Самостійна робота до восьмої теми (5 балів)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)					
Семестровий контроль	іспит								

8. Рекомендовані джерела

Першоджерела

1. Аристотель. Сочинения в 4т. - М., 1984.
2. Бердяев Н. Самопознание. Русская идея. -М.: Издательство «ЭКСМО», 2009. -704с.
3. Бэкон Ф. Сочинения: В 2 т. - М. 1988.
4. Гегель Г.В.Ф. Феноменология духа. -СПб., 1994.
5. Декарт Р. Сочинения: В 2т. - М., 1994.
6. Кавелин К.Д. Наш умственный строй. - М., 1989.
7. Кант И. Трактаты. - СПб., 1996.
8. Киреевский И.В. Критика и эстетика. - М., 1987.
9. Лейбниц Г.В. Сочинения: В 4 т. - М., 1983 — 1989.
10. Ломоносов М.В. Избранные философские произведения. - М., 1980.
11. Макиавелли Н. Сочинения. - СПб., 1998.
12. Маркс К. К критике политической экономии. Предисловие // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. Т. 13. -М., 1985.
13. Николай Кузанский. Сочинения в 2т. -М., 1979— 1980.
14. Платон. Собрание сочинений в 4т. - М., 1990— 1994.
15. Сартр Ж. - П. Бытие и ничто. Опыт феноменологической онтологии. - М., 2000.
16. Соловьев В. С.Оправдание добра. Нравственная философия. - М.: Академический проект, 2010. -672с.
17. Спиноза Б. Об усовершенствовании разума: Сочинения. - М. —Харьков, 1998.
18. Фихте И.Г. Сочинения в 2 т. - СПб., 1993.
19. Флоренский П.А. Столп и утверждение истины. - М., 1990.
20. Фрагменты ранних греческих философов. - М., 1989. Ч. 1
21. Хайдеггер М. Бытие и время. -М., 1997.
22. Хомяков А.С. Полное собрание сочинений. -Т. 1-8. - М. 1985.
23. Шеллинг Ф.В.И. Сочинения в 2 т. - М., 1987.
24. Шестов Л. Избранные произведения. - М., 1993.
25. Энгельс Ф. Диалектика природы. //Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. -Т. 20. -М., 1985.
26. Эпикур. Письма. Главные мысли // Лукреций. О природе вещей. - М., 1983
27. Эразм Роттердамский. Философские произведения.- М., 1986.
28. Ясперс К. Смысл и назначение истории. -М., 1991.

Основні

1. Алексеев В.О. , Мальшина, Н. А. Философия. Конспект лекций. -М.: Издательство «ЭКСМО»,2007. -160с.
2. Асмус В. Ф. Античная философия (история философии). Учебник для ВУЗов. - 3-е изд.- М.: Высш. шк., 2003.-400с.
3. Гриненко Г.В.История философии: Учебник. – М.: Юрайт-Издат, 2006.
4. Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. – 2-е изд. испр. и доп. – М.: Айрис-Пресс, Рольф, 2001.
5. Евлампиев И.И. История русской философии: Для вузов. – М.: Высшая школа, 2002.
6. Замалеев А.Ф. Лекции по истории русской философии XI-XX вв. – СПб. Летний сад, 2001.
7. Зотов А.Ф. Современная западная философия: Учебное пособие для вузов. – М.: Высшая школа, 2001.
8. Иконникова Г. И., Иконникова Н. И. Философия Древнего мира. - М.: ЮНИТИ, 2010.- 247с.
9. Катаева О. В. Философия. Учебное пособие. –Ростов н/Д.: Феникс, 2010.- 384с.
10. Кисиль В.Я., Рибери В.В. Галерея античных философов. – В 2-х т. – М., 2002.

11. Кохановский В. П., Яковлев В. П. История философии. - Ростов н/Д.: Феникс, 2008.- 731с.
12. Кузнецов В.Н. Немецкая классическая философия: Учебник. – 2-е изд. – М.: Высшая школа, 2003.
13. Маслин М.А. История русской философии. -М.: Издательская группа АСТ, 2008.- 638с.
14. Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. – К.: «Вища школа», «Знання», 1999. – 543 с.
15. Родчанин Е. Г., Колесников В. И. Философия для технических вузов (исторический и систематический курс). –М.: Издательский дом Дашков и К., 2007. -431с.
16. Романов Ю.И., Сандулов Ю.А. Краткая история философской мысли: Учебное пособие для вузов. – СПб.: Лань, 2002.
17. Скирбекк Г., Гилье Н. История философии. – М.: ВЛАДОС, 2001.
18. Соколов В.В. Европейская философия XV-XII веков: Учебное пособие для вузов. – М.: Высшая школа, 2003.
19. Соколов В.В. Средневековая философия: Уч. пос. – 2-е изд.. – М.: Эдиториал, 2001.
20. Спиркин А. Г. Философия. Учебное пособие для вузов. – М.: Юрайт-Издат, 2010.- 832с.
21. Философия: Учебное пособие для высших учебных заведений./Отв. ред. В. П. Кохановский.-Изд.19-е.-Ростов н/Д.: Феникс, 2009.- 575

Додаткові

1. Алексеев П. В. Хрестоматия по философии. - М., 2000.
2. Антология Античной философии/Сост. С.В. Перевезенцев. –М.:ОЛМА-Пресс, 2001.
3. Антология Средневековой мысли: Теология и философия европейского Средневековья. – В 2-х т. – СПб.: Изд-во РХГИ, 2002. Т.2. -
4. Антология философии Средних веков и эпохи Возрождения. /Сост. С.В.Перевезенцев. – М.: ОЛМА-Пресс, 2001.
5. Больнов О.Ф. Философия экзистенциализма: Философия существования/ Пер. с нем. – СПб.: Лань, 1999.
6. Бохенский Ю.М. Современная Европейская философия. – М.: Научный мир, 2000.
7. Галактионов А.А., Никандров П.Ф. Русская философия XI-XIX веков. - Л., 1989.
8. Губман В.Л. Смысл истории: очерки современных западных концепций. - М., 1991.
9. Канке В.А. Философия. Исторический и систематический курс: Учебник. - М., 1996.
10. Томпсон М. Восточная философия/ Пер. с англ. – М.: ФАИР-Пресс, 2002.
11. Философия эпохи Возрождения и Реформации. – СПб., 1996.